

Medicinizace a psychiatrizace

MUDr. Ivan David, CSc.

4. 3. 2009

přednáška pro IPVZ

PSYCHIATRICKÁ LÉČEBNA

Koncept od ~ 1960

Původně Medicinizace odlišnosti („deviance“)

- Irving Kenneth Zola (1935- 1994)
- Peter Conrad
- **Medicinizace: Řešení „přirozených problémů“ medicínskými prostředky** (obezita, reprodukce, poruchy spánku, závislosti, rozšířené pojetí deprese, posttraumatická stresová porucha....)
- Demedicinizace a remedicinizace...
- Průmysl, lékaři, spotřebitelé, pojišťovny...

Medicinizace stále roste

- Biomedicína, biotechnologie
 - Odstranění (zmírnění) poruchy
 - Zlepšení těla nebo výkonu
- Nové diagnózy („zapelevelení“, inf. šum):
 - DSM I (1952) 106 dg.
 - DSM IV (2000) 298 dg.
- Klasický předmět kritiky- „duševní poruchy“
 - ADHD, CFS (chron. únavový sy.), PTSD, PMS (premenstruální sy.), FAS (fet. alk.), SIDS (náhlá smrt dítěte), Gulf War sy....

„Skutečné“ medicínské problémy?

- Sociologické pojetí odmítá medicínský popis, medicinizace jako proces, připouští, že medicinizace epilepsie je správná, protože jde o „skutečnou nemoc“...
- Zdravotní výdaje USA :
 - 1950: 4,5 % HDP
 - 2006: 16% HDP
- Počet lékařů
- 1970 148/100 000
- 2003 281/100 000

„Medicínský imperialismus“ (Illich, 1976)

- Medicalization X overmedicalization
- Sociální hnutí Anonymních alkoholiků → ovládnutí lékaři → „závislost na alkoholu“
- Medicinizace lidského chování jako nástroj ovládnutí společnosti „lékaři“ (spiknutí)

- Michel Foucault „medicínská kolonizace“
- Americký psychiatr [Samuel A. Cartwright](#) (~1860) [drapetomania](#)- nemoc otroků, která se projevuje posedlostí touhou po svobodě se snahou utéci.
- Tendence psychiatrizovat politické aktivisty

From badness to sickness:

původně nemorální a kriminální jednání se stává medicínským problémem

Tři faktory medicinizace:

- Snaha **zvýšit autoritu lékařské profese** (**lékařská kolonizace**) porod, menopauza, zneužívání dětí, ADHD
 - **Sociální hnutí** : Anonymní alkoholici (závislosti), veteráni (Vietnam- PTSD, Gulf War sy.), hnutí homosexuálů- demedicinizace, patientská antipsychiatrická hnutí (advocacy)
 - **Soutěž profesionálů o autoritu** (porod) asistentky X porodníci
- ...Dále- biomedicínský **průmysl**, zdravotní **pojišťovny, poskytovatelé...**

Stupeň medicinizace

Částečně: smrt, porod, menopauza, závislosti,

Zcela: těžká duševní choroba...

Ovlivnění:

- Objevení nových etiologií
- Cena
- Dostupnost (součást pojištění)
- Profitabilita

Genderová problematika

ženy ovlivněny mnohem více

- **Ženy:** antikoncepce, porod, neplodnost, premenstruální sy., PPP, menopauza, kosmetické operace, častěji úzkost a deprese
- **Muži:** poruchy erekce, kosmetické operace, mužská menopauza a stárnutí...

Vzhled.... výkon

Úpadek autority a vlivu lékařů

- Od ~ 1980- konec „zlatého věku lékařů“
- Od dostupnosti k sledování nákladů
- **X** roste vliv pojišťoven, uživatelů, průmyslu
- Řízená péče (managed care)
- V psychiatrii odklon od placení psychoterapie, příklon k placení farmakoterapie
- Biomedicinizace, projekt lidského genómu...

Vytvoření trhu s lékařskou péčí

- Inzerce zdravotnického zboží a služeb
- Standardizace zboží a služeb
- Produktový management, stimulace poptávky
- Food and Drug Administration Modernization Act (FDAMA) - 1997:
 - Přímá reklama (direct-to-consumer **DTC**)
 - „**off-label**“ používání léků uvolněno, mohou být nabízeny lékařům
 - Místo tištěného seznamu rizik- **jen na internetu**
 - Je možná **reklama v TV** (2004- 4,5 mld.\$)

„Depresivní“ trh

- FDA 1996 schválil Paxil (paroxetine, SSRI)
- Rozšíření na „úzkostný“ trh , panická porucha, OCD, SAD-social anxiety disorder, GAD
- Změna kritérií pro SAD,
- FDA schválila Paxil 1999 pro SAD (exp.pat. 2003)
- Autobusové zastávky:

„Představte si: být alergický na lidi!“

- Později:

„Paxil Vám dá odvahu jít na party a veřejně mluvit!“

Zvýšení prevalence

- „Komunitní studie“ nepočítají splnění kritérií, ale výskyt jakéhokoli příznaku- nadhodnocení

**„Zeptej se svého lékaře,
zda je právě pro Tebe!“**

- **Přímá reklama snížila vliv lékařů na spotřebu...**

Příklady medicinizace

- **Andropauza**, léčení testosteronem
- **ADHD** (DSM II- MBD minimal brain damage)
- DSM III-R 1987 **ADHD adults** (Ben Franklin, Winston Churchill, Albert Einstein, Bill Clinton)
- - léčení **Ritalinem** (methylfenidate) X scientologové
3 geny: D2 a D4 receptor, dopamin transporter
- **Přechod viny z osoby na tělo-**
„medicínská omluva“
- Představa, že Ritalin zvyšuje výkon
- Strattera (atomoxetine) na ADHD u dospělých

Další příklady

- **Peter Kramer (1993)** Prozac má potenciál „kosmetické psychofarmakologie“- snaha být „lepší než dobrý“- intervence u zdravého...
- Steroidy
- Olympijští atleti ve starém Řecku užívali jisté rostliny a houby ke zvýšení výkonu.
- **Kalvinistická tradice** – zaměření na výkon a úspěch

Další příklady

- Růstový hormon **hGH** (STH)
- Vyšší více vydělávají, jsou přitažlivější, více imponují (výška jako kompetitivní výhoda) X stigma z nedostatečnosti → sociální diverzita
- „**Psychofarmakologický kalvinismus**“
- Nehradí pojišťovna...

Demedicinizace- masturbace

- Masturbace jako **morální slabost** (Viktoriánská Anglie) **masturbační šílenství**
- **Freud**- klinický problém- pouze excesivní masturbace, homoerotická přání jako součást vývoje, HS ustrnuli v **pre-Oidipálním** stadiu
- **DSM I a DSM II** jako jasná patologie
- **Kinsey** 90% mužů masturbuje
- **Masters & Johnson**- masturbuje každý, kdo není hyposexuální

Demedicinizace- homosexualita

- Do pol. 19. století těžká kriminalizace
- **K.M. Benkert** (1969- Uhry), autor pojmu „**homosexualita**“, vystupoval proti pruskému trestnímu zákonu, **HS jako vrozená**
- **Kraft-Ebbing**: dílo „Psychopathia sexualis“ 1886 –HS jako vrozená slabost nervového systému – měla by být **léčena, nikoli trestána**.
- **APA 1973** „porucha sexuální orientace“
- **DSM III 1980** „ego dystonní HS“

Demedicinizace- homosexualita

- Protestovala **Ass. Gay and Lesbian Psychiatrists**
- DSM III-R 1987- **zrušení dg. HS**
- Skupina psychiatrů trvala na léčení (**konverzní t.**)
- **Ultrakonzervativní náboženská pravice**
- **Psychoanalytici** „National Ass. For Research and Therapy of Homosexuality“
- **AIDS- „gay disease“ HS životní styl, dál objev viru**
- 1960- 1970 sex jako **sociální X biologický** projev
sexualita jako duchovní, psychol. nejen biologická

Remedicinizace

- HS jako **biologicky „vadný produkt“**
- Je-li i geneticky determinována,
je možná **léčitelná...**
...je možná **genocida HS plodů...**
- HS je stále stigmatizující... svatby, vojenská služba
- Projekt lidského genómu- hrozba genetizace

Medicinizace pokračuje

- **1979** panická porucha, generalizovaná úzkostná porucha, posttraumatická stresová porucha, sociální fobie, hraniční porucha osobnosti, porucha sexuální identity, závislost na tabáku, poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, porucha ženského sexuální vzrušení...
- **Polovina Američanů má „duševní poruchu“...**
- **Obezita jako rizikový faktor**- i porucha sama „protodisease“...
- Žaludeční bypass

Řízená péče

- Lékař jako gatekeeper
- Mělo omezit růst nákladů na péči-
- Důsledek je opačný... **komercializace...**
(je omezována levná péče)
- X hrazení žaludečních bypassů- méně následků
- **...chirurgie jako nástroj sociálního ovládnání**
- Organizace řízené péče jsou arbitry
co je **přiměřené** a **nepřiměřené** léčení

Boj proti medicinizaci

- Hnutí za přirozený porod
- Scientologové (Občanské hnutí za lidská práva) boj proti novým diagnózám a Ritalinu
- National Association to Advance Fat Acceptance (zdraví může mít jakýkoliv rozměr...)
- Anorexie jako svobodná volba životního stylu
- „Ostrůvky odporu“ proti hospicům jako místu pro umírání

Sociologizace medicínských problémů

